

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

J. H. MONRAD IN MEMORIAM

**SÆRTRYK
AF HØNG-SAMFUNDETS ÅRSSKRIFT 1974**

SÆRTRYK

Årsskrift

for

Høng-Samfundet

1974

J. H. MONRAD IN MEMORIAM

PETIT FORLAGET • SØBORG

Indhold

	Side
Forord	5
Amtsborgmester, rektor J. H. Monrads sidste tale på skolen	7
Jesus har sagt: Den, som tror på mig skal leve, om han end dør	11
<i>Sognepræst Gunnar Monrad, Vejen</i>	
Far levede et rigt liv	13
<i>Adjunkt Hans Henrik Monrad, Holstebro</i>	
Fire ledere af Høng-kursuset	15
<i>Kontorchef Ivar Munk, København</i>	
35 år	22
<i>Rektor Esmann Eriksen, Høng</i>	
Jørgen Herman Monrad – set fra Høng, Slagelse og Holstebro	29
<i>Chefredaktør Hans Bagge, Holstebro</i>	
»Høng-ånden« skal leve videre	33
<i>Cand. merc. Mogens Hansen, København</i>	
Den første blandt ligemænd	36
<i>Lærer Knud Jørgen Jakobsen, Høng</i>	
Monrad – en pryd i vort demokrati	38
<i>Amtsborgmester H. K. Brinth, Haslev</i>	
Tak	41
<i>Anne Therese Monrad, Høng</i>	

Forord

Høng-Samfundet – foreningen, der samler tidligere elever fra Høng Studenter- og HF-kursus – udgiver hvert år til jul et årsskrift til medlemmerne. Årsskriftet indeholder sædvanligvis nogle enkelte artikler samt stof om skolen og gamle kammerater.

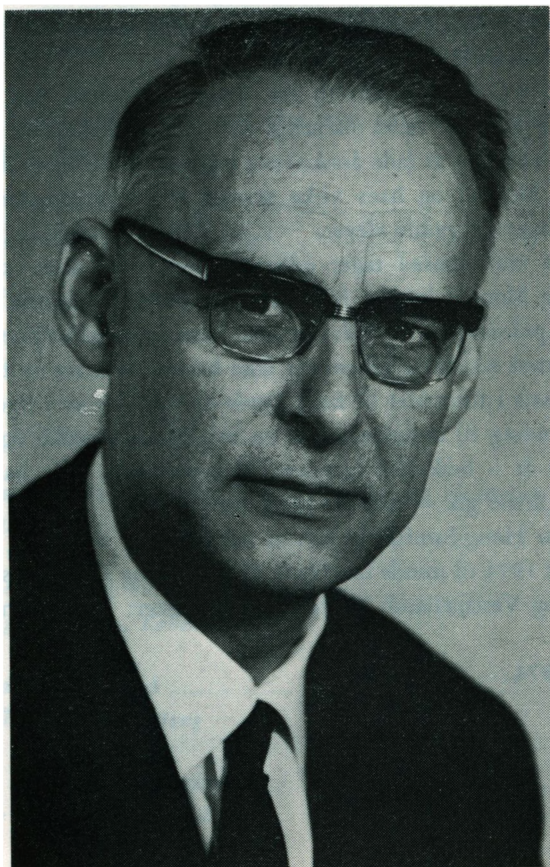
Efter rektor J. H. Monrads alt for tidlige og tragiske død den 20. september 1974 har det været naturligt for Høng-Samfundets bestyrelse og årsskriftets redaktion at lade årsskriftets traditionelle almene stof erstatte af artikler om Monrad og hans virke skrevet af repræsentanter for familie, venner, kolleger og gamle elever.

Artiklerne om Monrad tager udgangspunkt i det skole- og familieliv, skolemanden Monrad levede. Men Monrads aktive deltagelse og medleven i det lokale politiske liv har selvsagt ikke kunnet undgå at præge artiklerne. Det fremkomne resultat forekommer ikke bare at beskrive en betydelig skoleleders indsats i forholdet til hans gamle elever. Der er i lige så høj grad tale om et bidrag til beskrivelsen af en hel egns kulturelle og politiske liv igennem 35 år – beskrevet igennem Monrads virke ikke bare på egnen, men – som årene gik – mere og mere for egnen.

Derfor har Høng-Samfundet fundet det naturligt at udgive dette særtryk af årsskriftet 1974 til minde om Høng Studenter- og HF-kursus' rektor igennem 35 år og Vestsjællands første amtsborgmester: J. H. Monrad.

December 1974.

Mogens Hansen

J. H. Monrad 1910–1974

Rektor J. H. Monrads sidste tale på skolen

Ved translokationen i sommer havde Esman Eriksen bedt rektor J. H. Monrad om at holde en tale, der skulle blive hans sidste på skolen. Her er indholdet er søgt rekonstrueret efter Monrads optegnelser. Hans Bagge

Det er fire år siden, jeg talte her sidst. Jeg har været opfordret et par gange tidligere, en venlighed, som jeg takker for, men jeg har ment, at den nuværende ledelse skulle have arbejdsro. Derfor har jeg sagt nej.

Nu er overgangstiden imidlertid forbi. Jeg har taget min afsked. Der skal en ny ledelse til. Jeg takker rektor Esman Eriksen, lærerne, økonomiinspektør J. E. Ebbesen og hele skolens personale, fordi de har taget tønnen i de fire år, hvor jeg havde orlov.

Det er forståeligt, hvis nogen spørger, hvorfor vi ikke blev her, hvor vi begyndte i 1939 og i 31 år søgte at bygge noget op? Hvad lokkede os bort? Det var ikke penge. En amtsborgmesterløn er ikke større end en rektorløn. Det var ikke æren, for med en politisk post følger også megen nedvurdering og mistænkeliggørelse. Det var ikke magt, for hvor stor magt har en amtsborgmester? Ja, han kan skrive under på beslutninger, som andre har været med til at træffe. Undertiden kan det være beslutninger, han selv var imod.

Når jeg i 1970 sagde ja til at blive amtsborgmester, var det, tror jeg, ud fra lysten til at være med til at planlægge, at organisere, at få noget til at glide, at løse problemer for mennesker sammen med mennesker.

Gør man da ikke det på en skole? Afspejles tidens brydninger ikke dér? Har man ikke dér mulighed for at praktisere nærdemokrati, rationalisering, omstrukturering, effektivisering? Er skolen ikke en lille-verden, hvor man kan samle sig om dagligdagens arbejde, en verden, som aldrig er ensformig, fordi mennesker nu engang er så forskellige? Hvorfor forlade alt det?

Jeg tror, at forklaringen på min lyst til at deltage i et samfundsbetonet arbejde ligger i min opvækst på en højskole – Ryslinge – og i mine første arbejdsår på en højskole – Rødding – steder, hvor man var rodfæstet i et bestemt menneskesyn og derfor åbne over for anderledes tænkende og overfor samfundsspørgsmål.

Derfor var det naturligt for mig at sige ja, når andre kaldte og havde opgaver i samfundslivet til mig.

Jeg synes, det er interessant at leve med i, hvad der sker, at få det til at glide, men ikke bare at glide med strømmen, men at virke ud fra den opfattelse af mennesker og samfund, man var opvokset med, og hvis rigtighed for en selv blev bekræftet i studenterårene i møde med andre ligesindede – og med modsætningerne. Studenterårene faldt under tredivernes uro og kriser. Det var en tid, som nødvendigvis måtte gøre et stærkt indtryk på én.

Hvordan har det så været at forlade skolearbejdet efter så mange års virke? Ja, for det første har jeg jo ikke forladt skolens verden og dens problemer. Dem har jeg stadig med at gøre, men på et andet plan. Amtskommunen har som bekendt overtaget gymnasieskolerne. Vi er i gang med en skoleplanlægning for Vestsjællands amt. Desuden har vi drøftelser om tilskud til skoler, og ad den vej har jeg stadig forbindelse med Høng Studenter- og HF-kursus, som jeg også som bestyrelsens konsulent fortsat følger på nært hold. Og amtets skoleplanlægning skal desuden ses som led i et større og mere broget mønster, som en del af planlægningen for de 16-19-åriges uddannelse.

Jeg må dog indrømme, at jeg savner undervisningen, dette at vise andre mennesker sammenhængen i tingene, værdierne i livet, vise, at de afgørende spørgsmål for menneskene gentages i hver generation, selv om spørgsmålenes form og svarene godt kan skifte.

Til gengæld kan man ikke undgå at blive indfanget af de store, principielle problemer i det nye arbejde, jeg har med at gøre.

Og hvad er det så for problemer?

Det er først og fremmest planlægningen, sparespekulationerne, styringsproblemer og spørgsmålet om, hvad vi vil med det hele – i og for sig de samme spørgsmål, som en skoles rektor møder, men nu på amtsplan og med landsbaggrund. Alle erkender nødvendigheden af planlægning. Jeg mindes i den forbindelse fra min oldtidskundskab korsangen fra »Antigone«: »Vældige ting er der til, men mest er dog mennesker djærve i dåd«, og sangen fortæller videre, hvordan menneskene underlægger sig jorden, vandet, hvad der lever der, skaber samfundet, betvinger sygdom.

Denne korsang kunne være skrevet i dag. Vi har oplevet ting med vældige perspektiver. Tænk blot på menneskenes landgang på månen.

Og så dog. Jorden må rationeres. Den er blevet dyr. Pladsen, hvor mennesker skal bo og arbejde, må betales med stigende beløb.

Og vandet. København har et så vældigt forbrug, at det for nogle år siden var nødvendigt at inddrage Haraldsted sø i Midtsjælland, og nu er man ude efter Tissø. Skal også den sø gøres til en mudderpøl?

Og energikilderne. Oliekrisen har lært os, at også dér er grænser for, hvor meget vi har til rådighed. Det giver spændinger. Planlægning er ikke så ligetil hverken i amtet, på en skole eller andre steder.

Nødvendigheden af, at der må spares, er erkendt af alle, men hver i sin egen lille gruppe mener, at det netop ikke skal ramme *den*. De har ret ud fra deres synspunkt. Det gælder derfor om at prioritere opgaverne. Afveje, hvad der er vigtigst og skal tages først.

Jeg har det inde på livet med sygehusplanlægningen. Før hed det, at intet var for godt til de syge. Det gjaldt om at frelse menneskeliv.

Men når det nu er blevet så kostbart at drive sygehuse, og når der er så mange andre opgaver, som også skal løses med de begrænsede midler, vi har, at vi ikke kan frelse alle, hvem skal vi så vælge at lade i stikken? Skal det være de gamle? Ens mor, som gav én livet, skylder man ikke hende at gøre alt for hende i alderdommen?

Eller børnene? Hvad gør samfundet f. eks. for de psykotiske børn? Kommer de ikke under behandling for sent?

Eller vejene? Hvor meget skal vi ofre på at forbedre dem og nedbringe ulykkestallet? Hvor mange vejsving skal vi rette ud? Må det koste 500.000 kroner at spare en ulykke? Mere? Mindre?

Eller hvordan skal vi prioritere i skolen? Skal vi kæle for de begavede børn? De, som kan blive fremtidens forskere? Eller skal vi lade dem i stikken og satse på alle de mere almindelige begavelser?

Hvad siger skatteyderne? Ja, det så vi lidt om ved folketingsvalget. De vander sig under skatternes højde. Vi må lægge mest vægt på produktionen, som skal holde alt det andet i sving. Men hvor skal vi spare?

Vi skal planlægge inden for mulighedernes grænser og dermed skabe os et mål at styre efter. Vi skal med de bedste hensigter søge at skabe det, vi tror, er lykken for andre.

Specialisterne, teknikerne, eksperterne fodrer politikerne med notater og betænkninger. Sluger politikerne det rå? Eller fordøjer de det? Det er noget af det, vi spørger os selv om, når vi under det daglige slid får stunder at fundere.

Hvis vi politikere har midlerne og kender målene, har vi så lov at gribe afgørende ind i andres liv? Er det simpelthen nødvendigt at bestemme for

andre, hvor de skal bo, arbejde, slappe af, hvor meget de må tjene, hvad de skal fylde deres fritid med?

Alt det skal vi arbejde med i den tid, vi lever i, en tid, hvor der er opløsning i de kendte vaner og mønstre både i familien, skolen og samfundet. Vi véd, at tilhængerne af samfundets omformning eller opløsning sætter hårdt ind, arbejder langsigtet netop på at ændre familiemønstret, skolen, opdragelsen. Andre søger at tilpasse de gamle værdier til en ny tid i det moderne samfund. Og nogle melder sig helt ud af samfundet og står af med eller uden hjælp af stoffer.

Dertil kommer, at det hele går så hurtigt, at de forskellige aldersgrupper ikke forstår hinanden, end ikke sproget og tankegangen.

Vi lever i en tid, hvor fremmedgørelsen er stor. En tid med kommunikationsvanskeligheder, generationskløft, ungdomsoprør, tillidskløft mellem vælgerne og de valgte. Vi møder det alle – i hjem, i skole, i samfund. Det sker udenom os og med os.

Derfor rykker det i én for at være med til om muligt at forme noget, at formidle – ikke at standse udviklingen, for det er umuligt. I det arbejde møder jeg med den erfaring, som en lærer i historie og oldtidskundskab har, som véd, at sådan har det været før. Derfor vil han gerne være med til at gribe ind i nutiden for at forme fremtiden.

En portugisisk talemåde fra omkring år 1500 siger, at vi skal »sejle gennem solnedgangen til solopgangen«. Det var rent bogstaveligt ment som en kursomlægning for de stædige søfarere, der ved at sejle ud fra Europa vestover, ud over Atlanten ville finde lykkelandet – Indien – i øst.

Danskeren Jens Munk sejlede også ud – omkring 1620 – for at finde nordvestpassagen, hvad vi kan læse om i Thorkild Hansens umådeligt spændende bog, men det gik ynkeligt, og han led nederlag, men i tiden omkring år 1900 lykkedes det for Roald Amundsen at finde nordvestpassagen, og i dag tager det kun timer at flyve ad den rute, som det har kostet menneskene lidelser og død at finde. Det er altså muligt at sejle gennem solnedgangen til solopgangen.

Men der er mange andre opgaver at tage fat på. Vi skal blive ved, må ikke opgive, og andre vil fortsætte, når vore kræfter svigter, når vi ikke kan sejle mere. Navigare necesse est, vivere non (Det er nødvendigt at sejle,, ikke at leve), siger et latinsk ordsprog. Ja, sejles skal der. Det er loven for os, der har sejlet i mange år, og for jer, der har mange års sejlads foran jer. God vind! Lykke på rejsen for denne skole, dens lærere, lederne, medhjælperne og eleverne. Vi vil følge skuden på dens videre fart.

Jesus har sagt: Den, som tror på mig skal leve, om han end dør

Sognepræst Gunnar Monrads tale i Finderup kirke

En sommeraften en tid tilbage sad nogle mennesker sammen i et privat hjem nede i Ribe, talende om løst og fast.

Pludselig lød der sang ude fra gaden. Et øjeblik tænkte jeg: en fuld mand ... det er man jo snart vant til. Men det var noget andet. Sagen er, at der i Ribe er bevaret en skik, som ellers er forsvundet; nemlig, at de gamle vægtervers synges endnu. Om der står turistpolitik bag, véd jeg ikke. Om byens folk hører det hver gang og tænker ved det, véd jeg heller ikke. I hvert fald var der den gang een, der blev fanget af det. Og i samme nu var han tilbage i barndommen tilbage til det, der skete hver aften, at mor kom, når vi havde puslet os færdig, og satte sig og holdt andagt med os. Da var det ofte et vægtervers, det samme som netop nu lød derude fra gaden:

*Gudfader os bevare
de store med de små,
hans hellig' engleskare
en skanse om os slå.*

Og jeg tænkte på svundne tiders mennesker i Ribe. Den djærve reformator Hans Tausen, den grundige og lærde historiker Anders Sørensen Vedel, både kirkens mand og den gode skribent var blandt Jørgen Hermans forfædre. Her i de brostensbelagte gader har de færdedes for århundreder siden. Og den gudfrygtige, hårdtprøvede Brorson. Nu ligger de henne i domkirken, deres mindesten har indskriften på latin: »I dag mig – i morgen dig«. Og: »Som du er, var vi. Som vi er, skal du vorde«. Også de svundne slægter har lyttet i natten og mørket og ensomheden til sangen om Guds varetægt. Det eneste sted, i tid og rum, i evigheden derefter, de vidste sig i tryghed, det var i Guds varetægt. De har vel som vi alle følt, hvor

forsvindende lille et menneske er, hvor kort dets liv og hvor glidende alle forhold. Som barn kom tingene stormende ind på én og fyldte hver en time, som ældre glider tingene forbi én med voksende hast, nogle gange så uforberedt, at man stønner derved.

Når man falder i søvn, da bliver alt borte, lykken fra den glade, sorgen fra den sørgende. Men det, der sker ved at falde i søvn, er jo kun et afbillede af, hvad der vil ske på mit livs sidste dag. Da glider også alt fra én, blot i absolut forstand. Når vi falder i søvn, véd vi dog af erfaring, at man rimeligvis vil vågne op igen, man har jo prøvet det før. Når jeg vågner i morgen, ligger alt der igen, alt det, der gled fra mig i aftes. Derfor rører det mig ikke at falde i søvn.

Men det at dø. Man har aldrig prøvet det før. Det er ukendt. Så bliver det en helt anderledes alvorlig tanke, at alt skal tages fra én. Da er det, at vægterens ord, vel ham selv uafvidende, som han går dér på de toppede sten på en egen måde har et godt budskab til den, der lytter: *Gudfader* os bevare, de store med de små. De ord, der jo i grundholdning går helt tilbage til den Herre Jesus og det indtryk, han gjorde på sine første disciple. Han var klippen, tilflugten, trygheden for dem. Den, der tror på mig, skal leve, om han end dør.

Jeg véd, at det ikke er i min brors ånd, om en begravelse får karakter af mindehøjtid. Mindehøjtid kan der være god mening i at holde. Men en begravelse er en gudstjeneste, sagde han. Det udelukker jo ikke, at vi, hans nærmeste, hele tiden tænker på ham. Og for mig er det altså ordet varetægt, det samler sig i. Når han fik så meget betroet var det, fordi han havde evner udover jævnmål. Men vel også fordi man vidste, at det, der blev givet ham at tage vare på, givet i hans varetægt, det blev passet. For sømmelse endsige uforberedthed kan jeg ikke forestille mig ham grebet i.

Og når jeg nu tænker på dem, der bag hans måske noget tilknappe væsen har mødt hans hjertes varme, så er det igen ordet varetægt, der melder sig. Han var ikke distanceblænder, til gengæld kunne han tåle at blive set på nært hold. Overfor os to søskende har han været vor kære og beundrede storebror. Og vogter for hustru og børn, mest naturligvis for dem. En af grundene til, at han overkom så meget, var vel netop, at han havde et sådant hjem. De var i hans tanker, som han er og altid vil være i deres.

Nu gled så også han fra os. Han er *revet* fra os, forsvinder bagud, vi er her endnu. Og vi vender os og hvisker et: Tak. Et Gud velsigne dig og bevare dig. Han tage dig i sin varetægt. *Gunnar Monrad*

Far levede et rigt liv

Adjunkt Hans Henrik Monrad, ældste søn, fortæller om mennesket, familiefaderen og skolemanden J. H. Monrad:

Sidste gang jeg var sammen med far var i anledning af det elevmøde, der var hans officielle farvel til skolen. Fredagen efter blev han dræbt.

Alle vi søskende var hjemme den week-end. Uden at det egentlig var blevet nævnt, var vi klare over, at far og mor ville være glade for at have familien om sig ved den lejlighed. Og der er for mig noget rigtigt i, at min sidste erindring om ham er i forbindelse med skolen, ja, i hele min erindring om far er familiefaderen og skolemanden sådan knyttet sammen, at de ikke kan skilles.

Far var selv vokset op på en kostskole og vidste, hvad det indebar for familielivet, både af positive og negative ting. Men skønt vi, blandt andet på grund af boligforholdene, levede langt tættere på eleverne end han gjorde i sin barndom, står det ikke for mig som nogen konflikt, snarere tværtimod. Det var hyggeligt, når man var kommet i seng på 1. sal, at ligge og lytte til lydene, døre, der gik et eller andet sted, stemmer, trin op ad trappen. Vi var mange i det store hus, det var næsten som een stor familie.

Om morgenen var der jo travlhed, dagen startede tidligt og far skulle ned til morgenmad med eleverne. Første tidspunkt på dagen man egentlig så ham var til morgensang efter første time, hvor vi børn sammen med pigerne fra køkkenet gerne gik ind og sang med. Næste tidspunkt var efter skoletid. Jeg plejede at liste ind på kontoret, som også var vores stue, og sidde lige så stille i en stol og læse, medens far lå på sofaen og sov til middag, hvis han ikke blev forstyrret af telefonen. Han kunne klare sig med 10 minutter før kontortiden. Som regel fik jeg lov til at blive siddende også i kontortiden.

Så var der måltiderne. For dog at have lidt privat familieliv spiste vi sammen med mor for os selv. Far var jo nødt til at spise med eleverne, men det hændte da, hvis de blev færdige med aftensmad før vi, at han kom ind og »lige skulle have sig en mad med«. Det var mor, der sørgede for at vi kom i seng, men som regel kom far op og sang aftensang.

Skønt vi således så mindre til vores far end andre børn, ihvertfald havde mindre familieliv, så står det ikke for mig som noget savn. Han *var* der.

Som en fast baggrund, udstrålende én eller anden tryghed, selvom man ikke direkte var ham nær.

Denne mangel på normalt familieliv var langt sværere for mor. Og fordi far vidste det, vel også for ham. Det opdagede man, da man blev gammel nok til at tale voksent med ham. Da opdagede man, hvor megen usikkerhed og tvivl og bekymring, der lå bag denne tilsyneladende styrke.

Det var ikke alene de daglige problemer, der er forbundet med at drive en skole som den i Høng, problemer med eleverne, med at skaffe lærere osv. De fyldtes selvfølgelig hverdagen, men det gik, og det gik i årenes løb fremad. Men to problemer har nok stået for ham som de største. Det ene var, om han ved i de senere år at engagere sig stadig stærkere i det politiske liv svigtede skolen. I en tale ved studenterafslutningen i sommer søgte han at sige noget om det.

Det andet væsentlige problem var familielivet. Var der i alt det, der lykkedes for ham udadtil, betalt for meget derhjemme, først og fremmest af mor? Det spørgsmål dukkede op i fortrolige samtaler.

Jeg tror, de sidste år i den henseende bragte en afklaring. Han var aktiv og udadvendt, meget engageret i samfundets problemer og perspektiver, samtidig med, at på samme tid som han glædede sig over at have familien samlet om sig i ferier eller week-ender, børn, svigerbørn og børnebørn.

Det blev således gennem årene mere klart for én, at det, der i ens barndom stod som styrke og tryghed, ikke beroede på nogen overlegenhed eller selvsikkerhed, men at det var en styrke han hentede.

Han hentede den i sin slægtfølelse og hos sine venner, i samtaler med dem eller bare i bevidstheden om dem. Og han hentede den i sin familie, først og fremmest hos mor. Han vidste hvor meget han skyldte hende og hun vidste, at han vidste det.

Men til syvende og sidst hentede han den ovenfra. I en meget personlig tale ved sin 60-årsdag for fire år siden citerede han et vers af Kingo, som for ham udtrykte både usikkerheden og trygheden:

*O Jesus, gid jeg kunne,
Som jeg så gernø vil,
Dig ære nogenlunde,
Hjælp du mig selv dertil!*

Hans død var brat, og vores sorg er stærk, men ikke tragisk. Far levede et rigt liv.

Hans Henrik Monrad

Fire ledere af Høng-kursuset

Kontorchef Ivar Munk, søn af forstander Munk, student fra Høng i 1924, medlem af Høng-Samfundets bestyrelse samt af årsskriftets redaktion, skriver:

Jørgen Herman Monrads død har gjort et sådant indtryk på os alle, at vi føler trang til at give udtryk for vores taknemmelighed over Monrads virke ved at lade årsskriftet fremtræde som et mindeskrift. Når minderne fremdrages kan der også være grund til at kaste nogle glimt over den sammenhæng, Jørgen Herman Monrad gik ind i, da han som en frisk 29-årig adjunkt overtog posten som leder af Høng Studenterkursus.

Som Monrad er kursuset et ægte barn af den danske folkehøjskole. Meget af skolevirksomheden i Høng har sin rod i Anders Jørgensens højskole. Anders Jørgensen husker jeg som den milde gamle mand, der efter et enestående dagværk nød sit otium i Høng i fred med sig selv og andre. Hans næstældste søn, cand. theol. og mag. Johannes Jørgensen, havde på højskolens grund oprettet realskole og præliminærkursus, hvortil han i 1913 føjede et gymnasiekursus. Skolerne havde til huse i to store, røde bygninger ved dammen, der i den lokale sprogbrug blev kaldt »parken«. Fra min barndom husker jeg, hvilket mylder af skoleelever i alle aldre og lærere, der færdedes inden for det ret begrænsede område. De kom fra hele landet, inclusive Færøerne, og der var særprægede skikkelser imellem. Det var det gode ved Høng, at man kunne være sig selv og udfolde sit særpræg, forudsat at man ikke generede andre med det. Men, hvad var meningen med at samle al denne forberedelse til lærdom i de vestsjællandske udmarker? Hvad ville man med disse privatskoler? Hvad stod egentlig dette studenterkursus for?

Det er nok karakteristisk for alle de skoler, Grundtvig har inspireret til, at formålsparagrafferne ikke er særlig fremtrædende. Der er mindst mulig programmering og i hvert fald slet ingen indoktrinering for at berøre et aktuelt emne. Grundtvig havde så stor respekt for livet, at han intet ønske nærede om at omskabe andre. Derimod håbede han på, at eleverne på

den af ham påtænkte højskole kunne få deres naturlige anlæg udviklede. Grundtvig siger selv: »Det går med alt levende menneskeligt som med os, der må fødes først, før man véd, hvilken hue, der vil passe til vort hoved«. Det er vanskeligt at definere liv, der leves, med prosaiske ord. Poesien må tages til hjælp, og det har højskolefolk, der blev spurgt om, hvad de ville, gjort ved at henvise til Grundtvigs digt til sine børn:

*»Et jævnt og muntert, virksomt liv på jord
som det, jeg ville ej med kongers bytte,
opklaret gang i ædle fædres spor,
med lige værdighed i borg og hytte,
med øjet, som det skabtes, himmelvendt
lysvågent for alt stort og skønt herneden,
men med de dybe længsler og velbekendt,
kun fyldestgjort af glans fra evigheden . . .«*

Dette vers har de forskellige ledere på kurset haft for øje i deres gerning og hjemliv.

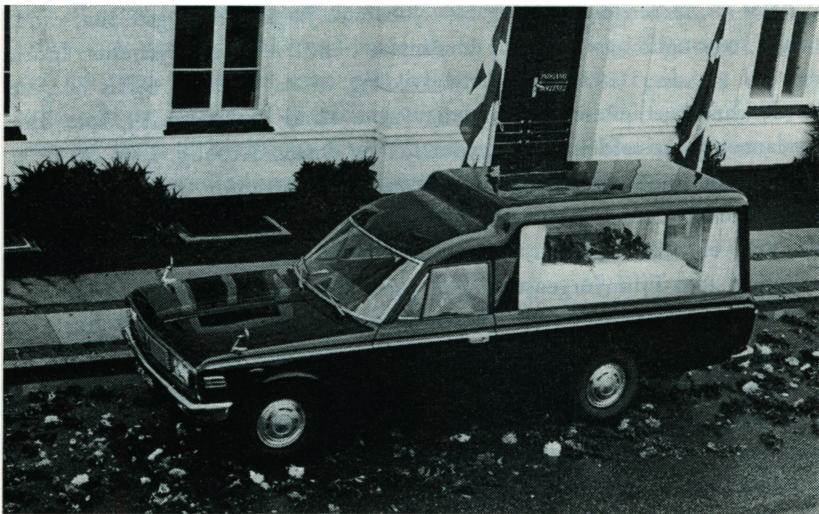
Johannes Jørgensen udtalte lidt om, hvad han ville med det nye gymnasiekursus. Han mente, at de unge på et sådant landligt kursus havde bedre muligheder end i København for at bevare den værdifulde tilknytning til livet og de omgivelser, de var født og opvokset under. Han mente, at den form for samlivet med de unge, som højskolen havde lært os, bød på de bedste betingelser og lod sig godt forene med et alvorligt studium, også med eksamen for øje. Det gjaldt da om at kunne byde de unge en undervisning, der fuldtud kunne stå på højde med den, der kunne bydes i København. Johannes Jørgensen var særdeles vel rustet til at tage denne opgave op. Han ejede udpræget sproglig begavelse og videnskabelige anlæg. Jeg husker ham som et stilfærdigt, fint menneske, venlig og lidt indadvendt koncentreret om sin skolevirksomhed. Skønt jeg aldrig har hørt om drastiske forholdsregler stod der en ejendommelig respekt om Johannes Jørgensen, og han var meget afholdt af sine elever. Ved sin side havde han hustruen Marie, der var livsglad og udadvendt og med stor dygtighed tog sig af de mange praktiske gøremål, der knytter sig til en stor skolehusholdning. Forstanderparret åbnede deres hjem for kosteleverne, og det er mit indtryk, at dets kristelige og folkelige indstilling havde stor betydning for mange elever. Johannes Jørgensens ledertid blev kun fem år, idet han i 1918 afgik ved døden på grund af eftervirkninger af den spanske syge.

Efter en midlertidig ordning blev Johannes Jørgensens yngste søn, cand. mag. i matematik og fysik Ejlf Jørgensen, i 1922 leder af gymnasiet. Inden den tid var der i 1920 sket den udvikling, at en kreds af byens borgere havde dannet et interessentskab, der købte Høng Afholdshotel, som blev omdannet til kostafdeling for gymnasiet og forstanderbolig. I de første år foregik undervisningen stadig i realskolens røde bygning, men senere blev der indrettet klasselokaler ved at inddrage afholdshotellets sal. Sjældent har der vel været taget fat på et skolearbejde med en sådan energi og alsidighed, som Ejlf Jørgensen lagde for dagen.

Foruden i matematik og fysik underviste Ejlf Jørgensen det første år også i historie. Lige så var han levende interesseret i litteratur og holdt en hel række foredrags- og oplæsningsaftener, hvor han for eleverne og byens folk gennemgik Henrik Ibsen, Bjørnstjerne Bjørnson og Henrik Pontoppidan. Som en overraskelse for os gymnasiaster fik Ejlf Jørgensen arrangeret, at selve digteren Hans Hartvig Seedorff kom til Høng for at læse op af sine digte. Det var vel nok et festblus, der blev tændt! Det kunne også hænde, at Ejlf, som vi indbyrdes kaldte ham, havde fundet nogle guld-korn i en bog eller et tidsskrift. Så kunne der undtagelsesvis blive dispenseret fra en matematiktime, og vi samlede om de lange kaffeborde, hvor der tilmed blev budt wienerbrød og cerutter om. Hvor vi frydede os over disse menneskelige oaser. Der kunne nævnes adskillige andre eksempler på Ejlf Jørgensens generøsitet. Som sine to brødre var Ejlf Jørgensen musikalsk, og det kom i høj grad eleverne til gode. Endelig var Ejlf Jørgensen interesseret i gymnastik og idræt og havde de bedste betingelser for at komme i kontakt med moderne ungdom. I 1928 blev Ejlf Jørgensen lektor i Herning og blev som naturligt var meget afholdt også af eleverne ved den vestjyske gymnasieskole.

Den næste leder af kurset blev min far, cand. mag. Einar Munk. Han var kommet til Høng i 1914 for sammen med Anders Jørgensens ældste søn Tormod Jørgensen at lede den udvidede højskole, der ophørte ved højskolens overgang til husmandsskole i 1925. Far havde allerede fra 1914 været lærer ved gymnasiet, navnlig i dansk. Det var en ejendommelig oplevelse for mig, da jeg i 1921 kom i gymnasiet, at opdage, i hvor høj grad fars gennemgang af det danske sprog og af dansk digtning fængslede eleverne. Årsagen var nok den, at far, i sin undervisning aldrig slap forbindelsen med den levende rod til det liv og den verden, læreren skulle hjælpe til at klare for eleverne, og den levende rod er selve det jævne og dagligdags menneskeliv, som ganske usminket trænger sig på hos os alle sammen. Far

Monrads bære ud for den gamle hovedindgang

elskede at undervise og kunne mod sommerferiens slutning lige frem længes efter at tage fat igen. Hans sans for humor og medmenneskeligt samvær har flere gamle elever fortalt morsomme eksempler på. I fars tid blev der foretaget en tilbygning til gymnasiet med en ny spisesal, og han satte meget ind på at bedre kursuselevernes vilkår. Det havde været et handicap for Høng-gymnasiasterne, at de i sommerens fejreste tid skulle rejse til København for under helt uvante omgivelser at lade sig eksaminere til studentereksamen. Efter et meget stort forarbejde fik far ført igennem, at eksaminationen skulle foregå i Høng, hvortil censorerne så måtte rejse.

Far havde det lige som Johannes Jørgensen, at han i mange praktiske spørgsmål først måtte tale med sin kone, Ingeborg Munk, før han kunne give svar. Således var det mor, der havde alle mellemværender med de flinke værter i Høng, der lejede værelser ud til gymnasiasterne. Mor var rigtig i sit es som værtinde på en skole med kostelever og åbnede gladelig sin dagligstue søndag aften og ved festlige lejligheder. Det kunne hænde, at far læste op, eller at mor satte en fællesleg i gang. Ved fars død i 1938 kom gymnasiet og familien i en vanskelig situation. Der blev truffet en midlertidig ordning, men der syntes ingen anden udvej åben for, at gym-

nasiet kunne føres videre med sit oprindelige særpræg, end at mor købte skolen. Det var jo et meget risikabelt forehavende for en enke uden pension, og mors køb fremkaldte sine steder, blandt andet hos den daværende undervisningsinspektør for gymnasieskolerne, en vis uvilje. Vanskeligheder frembød sig for at finde en egnet leder, der både opfyldte de formelle og de reelle betingelser for at overtage posten. Da indtraf der det gunstige, at vi kom i forbindelse med den unge adjunkt ved gymnasieskolen i Helsingør, Jørgen Herman Monrad. Da jeg talte med undervisningsinspektøren var det en glædelig oplevelse at høre, at Monrad trods sine unge år i enhver henseende måtte anses at opfylde de faglige og pædagogiske forudsætninger for at lede et studenterkursus. Ja han var faktisk førsteklases. Og Monrads baggrund som opvokset på Ryslinge Højskole og siden lærer ved Rødding Højskole borgede for, at han netop var den rette til at lede et kursus med det særpræg, der var Høngs. Ikke længe efter købte Monrad skolen og i 1961 blev den en sejvejende institution, hvilket i høj grad er en betryggelse og rydder en del af de vanskeligheder af vejen, der forekommer ved rektorskifter.

Opfyldte Monrad således alle de krav, der med føje kunne stilles til en rektor for et studenterkursus, skulle tiden efter overtagelsen af lederskabet i 1939 tydeligt vise, at han var i stand til at klare også mere end det. De vanskeligheder, der fulgte med verdenskrigen og den enorme udvikling inden for skole- og uddannelsesområdet måtte nødvendigvis stille øgede krav til rektor. Monrads usædvanlige organisationstalant og forretningssans gjorde ham egnet til at tage de mest komplicerede opgaver op. Monrad udførte et ihærdigt arbejde for at forbedre studenterkursernes vilkår og løste de vanskeligste opgaver med på skolens noget indeklemte areal at få fornuftige byggeplaner ført ud i livet. I alt hvad angik skolelovgivning, tilskudsordninger og lignende blev Monrad en ekspert af klasse. Det kom også de andre kurser til gode.

Under Monrads rektortid skete der en betydelig stigning i elevtallet, hvilket nok gjorde det muligt at kunne give også lærere i de mere specielle fag fuldt timetal, og det havde netop været den store vanskelighed under de tidligere ledere. Men de mange elever gjorde også forholdene mindre overkommelige end før og gjorde måske nok samlivet mellem lærere og elever noget mindre snævert end før. Gamle elever synes måske nok ikke omgivelserne trods store forbedringer virker så hyggelige som i gamle dage. Men her må man erindre, at tiden med stadig stigende prisniveau og andre viderværdigheder er blevet en helt anden.

Når man ser på, hvad der i Jørgen Herman og Anne Therese Monrads tid har været af møder, arrangementer, amatørteater og udflugter kan man forstå, at kursusets særpræg er bevaret og udbygget. Jeg har som tilhører ved nogle af Monrads foredrag beundret den evne, han havde til at levedegøre et emne af historisk eller almenmenneskelig art. Foredragene bar både præg af den velunderbyggede akademiske argumentation og højskolemandens livlige fremstillingsform. Lige så har jeg glædet mig over Monrads artikler i årsskriftet, hvor han har taget de aktuelle og centrale emner i tiden op til debat på en forbilledlig måde. Monrad var en udmærket historiker, der høstede megen anerkendelse for den del af »Venstre i 100 år«, der var hans værk. Man kan nok forstå han har været en inspirerende lærer i historie og oldtidskundskab. Den udviklingsprægede og bevægede tid, hvor Monrad var rektor, har også stillet store krav til hustruen Anne Therese Monrad. For der har altid været to på posten som leder af Høng Studenterkursus. Hustruens arbejde ligger vel ikke så åbenlyst for dagen, men det rummer en masse betydningsfulde enkeltheder for skolevirksomhedens liv, som ikke må undervurderes. Og fru Monrad har vundet mange venner ved den venlighed og imødekommenhed man altid har mødt, når fru Monrad havde med sagen at gøre.

Ved et tilbageblik på de godt 60 år, kursusets har eksisteret, må man konstatere, at lederne har haft så store kvalifikationer, at hver af dem ville have været en pryde for hvilken som helst af de offentlige gymnasieskoler her i landet. Men de foretrak altså det meget brydsomme arbejde på et privat kursus med kostelever, hvilket betød en væsentlig beskæring af deres privatliv, og det skønt de alle sammen satte stor pris på privatlivet. Denne arbejdsbyrde med åbning af hjemmet for eleverne har hustruerne båret deres betydelige del af. Den ånd, skolen var skabt i, er trofast ført videre, og slet ikke på nogen iøjnefaldende måde. Højskolesangbogen med dens poesi og udsyn er blevet slidt. Dagen begyndte med morgensang. Det lå dog de forskellige ledere fjernt at slå på tromme for sligt. En udtalelse fra en tidligere undervisningsinspektør vidner om, at det hele har formet sig stilsfærdigt og sagligt. Han sagde nemlig, at han aldrig havde lagt mærke til noget særpræg ved kursusets. Det ville heller ikke have været i overensstemmelse med Grundtvigs skoletanker, om man ved påklædning, demonstrativ adfærd eller ved andet skabereri havde søgt at skille sig fra det øvrige folk. Men at særpræget er der, nærer jeg ikke ringeste tvivl om. Ikke sjældent har jeg hørt tidligere elever fra vores iøvrigt ofte udmærkede gymnasieskoler fortælle erindringer, der ikke adskilte sig væsentligt fra Hans

Scherfigs berømte »Det forsømte forår«. På en af hovedstadsområdets gymnasieskoler kunne man hvert år skimme fløden af de mest læsebegavede børn. Man kunne altid få højt kvalificerede lærere. Det hele fungerede nok, men der var ingen glæde i det, for der manglede det udefinérbare fællesskab, der skulle knytte rektor, lærere og børn sammen og gøre skolelivet til en fest. Ved den årlige dimissionsfest traf jeg nogle af lærerne ude i gården, mens rektor talte til de nybakte studenter. »Vi kunne ærlig talt ikke holde det ud,« sagde den ene, og deri havde han ret. Her kunne man konstatere, at denne skole manglede ånd og særpræg og deraf slutte, at ånd og særpræg virkelig andetsteds kan være realiteter. Det tror jeg også tidligere elever fra Høng Studenterkursus har erfaret. Studenterjubilæerne i Høng viser, at de gamle studenter har lyst til at træffe hinanden, og at de har noget at samles om. På grund af min langvarige tilknytning til kursuset har jeg i årenes løb talt med ikke så få gamle Høng-elever fra et stort antal årgange. Men ikke i et eneste tilfælde har jeg truffet nogen, der har røbet den ringeste følelse af bitterhed mod Høngdagene. Og det skønt jeg også har talt med elever, der var vejet og fundet for lette, eller direkte var bortvist på grund af for ringe tilpasning. Disse vidnesbyrd lægger jeg megen vægt på, da værdien af kursusets indsats dog til syvende og sidst beror på, om eleverne har fået noget ud af det og i Høng har fundet det rette klima for deres uddannelse og menneskelige udvikling.

Må jeg slutte med at ønske den nye rektor Esman Eriksen, der efter i mange år som lærer at have gjort sig fortrolig med skolelivet, nu har overtaget lederposten. Lykke til!

Ivar Munk

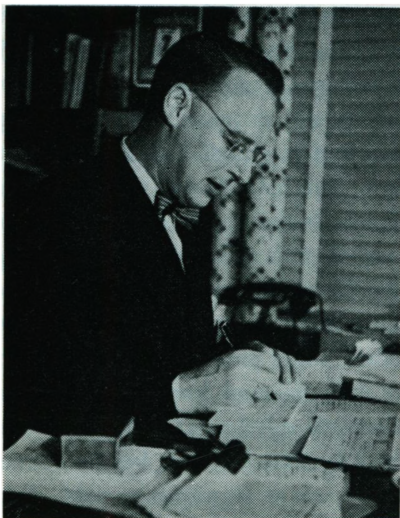
35 år

Undertegnede er blevet opfordret til at skrive om Monrad og Høng Studenterkursus i tiden 1939–74 på baggrund af, at jeg fra august 1941 har været medarbejder ved skolen.

Esman Eriksen.

Jo mere jeg har forberedt mig til denne opgave, desto tydeligere står det mig klart, hvor vanskelig den er, når det, der skrives på den ene side ikke skal være alt for overfladisk og på den anden side skal have et rimeligt omfang uden at sprænge alle rammer. Der er, tror jeg, stof til artikler og så i de kommende årsskrifter.

Jørgen Herman Monrad og Anne Therese Monrad kom til Høng i sommeren 1939. Begyndelsen var vanskelig. På grund af forskellige indre modsætninger var Høng Studenterkursus' lærerstab kort tid før blevet delt i to lejre. Den ene halvdel drog til Nyborg og startede et kursus dér, det senere Nyborg Gymnasium. Den anden halvdel blev tilbage og sammen med Monrad og et par nyansatte lærere skulle Høng Studenterkursus nu føres videre.

Monrad ved sit arbejdsbord i 1953

J. H. Monrad og Hans Henrik M. har hentet post. 1940 eller 1939

I efteråret 1939 kom krigen og Monrad blev indkaldt til sikringsstyrken i nogle måneder; enhver kan forstå, hvilke krav det stillede til den unge fru Monrad, der jo stod for kostskolen; men disse og mange andre vanskeligheder som følge af krigen blev overvundet.

J. H. Monrads sigte med skolen var klar. Det skulle ikke være en »sort skole«. Såvidt eksamenskravene tillod det, skulle skolen minde om en høj-skole. Alle ugifte lærere spiste på skolen sammen med eleverne. Det ugentlige lærermøde startede med spisning hos forstanderparret. Efter middagen drøftedes så skolens små og store problemer, hvorefter man ofte gik i biografen. Hvis lærermødet trak lidt ud, ringede Monrad, at vi var forsinkede forevisningen begyndte først, når vi kom, – jo, det var tider!

Også for eleverne stod forstanderens den gang trange bolig åben; der var ikke meget privatliv. Det var meget betegnende, at en svensk rejselektor, som i 1946 skrev om sit indtryk af Høng Studenterkursus, stærkest fremhævede fornemmelsen af, at elever og lærere udgjorde een stor familie, »där alla sammansvetsats till ett gemensamt arbete för ett gemensamt mål«.

Til det »højskoleagtige« må også nævnes, at i alle årene op til 1963 begyndte translokationen med fælles middag for lærerne, studenterne og deres forældre, så mange, som kunne komme. Man må huske på, at lige op til 60'erne var ca. to tredjedele af eleverne fra Jylland. I 1963 var der ialt 150 til denne middag. Fra 1964 måtte vi af pladshensyn gå over til en »let bespisning« i rektorhaven efter translokationen. Efter den sidste skoleudvidelse foregår serveringen nu i klasseværelserne; så er man mere uafhængige af vejret.

Monrads historiske og politiske interesse fik elever og lærere udbytte af blandt andet ved »nytårsmodtagelserne«. I krigens tid og op i 50'erne samledes vi alle om aftenen før første skoledag i det nye år, hvor Monrad gav en oversigt over de vigtigste politiske begivenheder i det svundne år. Han var en eminent foredragsholder; han kunne sætte tingene i perspektiv. Senere, da trafikforholdene bedredes, så eleverne først ankom sent om aftenen eller tidligt om morgenen den første skoledag, henlagdes foredraget til om formiddagen. Dette og andre foredrag var et led i Monrads bestræbelser på at give kursusopholdet et indhold, der lå ud over det rent undervisningsmæssige.

Sagen var jo den, at i 1939 og endnu i mange år, var studentekurserne ikke særligt agtede indenfor blandt andet gymnasiekredse, hvor man anså

studenterkurserne for »terpeanstalter«, og »business«. Først med skoleloven af 1963 blev studenterkurserne anerkendt som – ikke blot et nødvendigt supplement – men som en integreret del af den danske gymnasieskole. Udviklingen, men ikke mindst Monrads utrættelige indsats og personlighed var årsagen hertil; men det tog 25 år. Tilliden, som skulle skabes til studenterkursus, underbyggedes ved, at Monrad lige fra begyndelsen lønnede lærerne som ved de offentlige skoler. Det har ikke været let, for indtil midten af fyrrerne var statstilskuddet 427 kr. årligt pr. student (ikke pr. elev). Monrads fremragende evner som administrator kom her som senere rigtigt til udfoldelse.

Men kursernes vanskeligheder var ikke bare økonomiske, de var også eksamensmæssige, på grund af at det stof, der skulle opgives til eksamen dengang var betydelig større end gymnasieelevernes, helt op til 50 procent større. Monrad var den ene kursusrepræsentant i en pensumnedskæringskommission, der opnåede betydelige forbedringer for kurserne; forbedringer, der støttedes af Gymnasieskolernes Lærerforening. Monrad nærmede sig sit mål, for bedre arbejdsvilkår, økonomisk og fagligt, skulle give tid til *rigere menneskelig udvikling*. Ved dimissionen i 1949 udtalte Monrad: »Ordet student betyder at være søgende, stræbende, men det gælder om at stræbe efter et mål. Planløse bevægelser er kun et spild af kræfter, man må have idealer at stræbe efter. Indirekte har vi på skolen søgt at give jer dette, blandt andet gennem sangbøgerne. Morgen- og aftensangene om Danmark og ungdommen peger på kristendom, fædreland og forholdet mellem mennesker. Der er i den danske sangskat i poetisk form fremhævet grundværdier, slægterne har kunnet leve på«.

Morgensangen tillagde Monrad stor betydning. I de første år foregik den ved første times begyndelse, hvor alle lærere og elever, køkkenpersonale, hele familien Monrad, inklusive børnene deltog. Jeg husker især den næstældste søn, der som to-årig sad i den kendte høje klapstol. Han var meget lyshåret, nærmest hvidhåret, og fik derfor tilnavnet »biskop«. Indoktrinering, vil nogle sige, nej – fællesskabsfølelsen var hensigten og målet. Ved denne daglige samling fremmedes følelsen af, at vi stod i et fælles arbejde for et fælles mål.

I slutningen af 50'erne og i begyndelsen af 60'erne, hvor elevtallet steg stærkt, »de store årgange«, begyndte det at knibe med elevernes og en del af lærernes deltagelse i morgensangen. Herom skriver Monrad i årsskriftet fra 1965: »Morgensangen har i mange år haft sin egen form, bestemt af skolens forbindelse med højskolen. I de sidste år har elevernes almindelige

indstilling til morgensang udviklet sig derhen, at et væsentligt større antal ikke fulgte morgensangen. Denne udvikling gav anledning til adskillige drøftelser blandt eleverne i et nedsat udvalg og blandt lærerne«. Efter en redegørelse for den nyordning, der fandt sted, efter hvilken både lærere og elever skulle give bidrag og vælge sange (salmer), skrev Monrad:

»For den, der i snart mange år har haft og følt ansvaret for ikke mindst denne side af skolens liv, er der i denne udvikling, der på de indre linier er fulgt op af en stramning af også andre forhold, nok noget en lille smule vemodigt. Der er hermed ved at gå skred i noget, der har været med til at give skolen dens særpræg og i den skolepolitiske situation været noget af dens leveberettigelse som privat skole. Forudsætningen for den private skoles fortsatte opretholdelse er nemlig dens særpræg. Og meget stærke kræfter både politiske og skoleorganisatoriske er i disse år ude efter den private skole. Efter disses opfattelser kan den private skole venligst få lov til at leve videre, vel at mærke, hvis den er noget for sig selv. Og samtidig formindsker den almindelige skoleudvikling mulighederne i praksis for skoler med særpræg. Ved siden af det lidt vemodige måtte man imidlertid efter overvejelse nøgternt erkende, at det gamle præg ikke længere lader sig opretholde over for ønsker fra et flertal af elever og lærere om noget andet. Opgaven for os alle bliver nu i fællesskab at arbejde på at få skabt noget, der har værdi også i det lange løb, som vil karakterisere skolen og gøre den berettiget til at leve videre som privat. Alternativet er en offentlig skole med dens naturligt nok neutrale præg.«

J. H. Monrad var en god arbejdsgiver, altid loyal og hjælpsom overfor sine medarbejdere. Han viste os tillid, så vi selvstændigt kunne forme vores undervisning. Og han forstod at lytte, når andre fremførte deres synspunkter, og når han så løsningen på det skitserede problem, kom der et særligt glimt i øjet. Min kone, som ofte har deltaget i drøftelser, kunne af og til sige, når vi kom hjem: »Så du glimtet i Monrads øjne, da det og det blev sagt? Nu bliver sagen hurtigt ordnet«.

Uden at forklejne de mange gode medarbejdere, som skolen har haft i tidens løb, så kan man roligt sige, at lige til de seneste år var der i nogen grad tale om et »one man show«. Det var Monrad, der optog eleverne, modtog dem og indkvarterede og informerede dem. Der var ingen tvivl om, at det var hans skole, man var kommet til. Det var også ham og fru Monrad, der tog langt det meste slæb med samtaler med elever, der havde problemer.

Da lærerråd og elevråd i begyndelsen af 60'erne blev etableret og efter-

hånden gennem direktoratets bestemmelser fik visse beføjelser, begyndte en ny tid, hvis mål var og er demokrati på skolen. Herom skrev Monrad i 1965:

»Et andet område, hvor fremtiden også vil blive spændende, er hele spørgsmålet om den indflydelse, lærerråd og et kommende elevråd vil få, altså den praktiske form for demokrati i skolen. Den oplyste enevældes tid er uden nogen tvivl forbi i skolen som i det politiske liv. Og et aristokratisk styre gennem et dominerende lærerråd, sådan som lærerorganisationerne, såvidt man kan mærke, ønsker det, bliver åbenbart en meget kort overgangsform. Tiden ser ud til at ride så hurtigt, at demokratiet sejrer, før aristokratiet får sig etableret. Og det er også nok det rigtige og nødvendige. Formerne derfor må da findes ved et samarbejde mellem alle de implicerede parter. Måtte god vilje og ansvarsfølelse præge fremtiden.«

Specielt om elevrådets stilling på skolen, skal det fremhæves, at det meget tidligt – og tidligere end de fleste andre steder – fik stor indflydelse på de beslutninger, der blev truffet på mange områder. Monrad viste sig her, som i sit politiske virke, som sand demokrat. Men een ting krævede han ubønhørligt: Ville man have indflydelse, måtte man også tage ansvar.

Da skolen fik HF i 1969 kom ungdomsoprøret til Høng. Årskriften fra 1969 er stærkt præget af de modsætninger, der kom til udtryk, ja, som næsten slog gnister! På baggrund af det lige ovenfor nævnte, var modsætningerne stort set meningsløse, og ebbede da også snart ud.

Monrads dimissionstale havde iøvrigt som tema: »Ungdomsoprøret! Han begyndte med: »Ungdomsoprøret hænger os langt ud af halsen – og dog stikker vi i det til langt op på halsen«. Senere hedder det: »Vi ældre og forældre skal ikke lade os forskrække, fordi generationssynspunkterne skifter så hurtigt i vor tid. Vi må prøve at lytte til det nye, men, som vor ret, vurdere det på grundlag af vore erfaringer. Også vi hører med i verden«, og han sluttede således: »Gid dagligdagen – alle tings prøve – må lære os at finde ud af det. Vi skal ikke blot leve selv, men med hinanden, for »jord er jord« – måske så også en og anden finder ud af, at »Gud er Gud« – at det også er en virkelighed!«

Jeg har hidtil holdt mig til de nære ting, men Monrads virksomhed rakte jo langt videre. Allerede i 1946 var han kursusledernes talsmand ved forhandlingerne med undervisningsministeriet om ændringer i studenterkursernes økonomiske og andre forhold. Han var formand for kursuslederforeningen (fra 1961 studenterkursernes rektorforening) lige til 1967, hvor de fire rektorforeninger blev slået sammen til een, i hvis bestyrelse han sad,

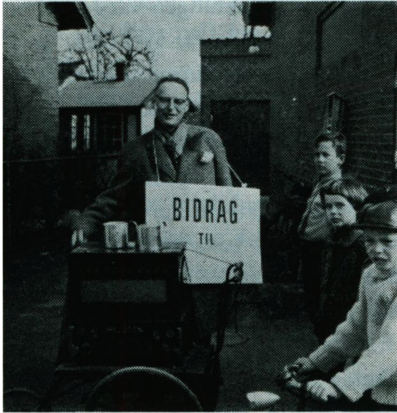
indtil han blev amtsborgmester. Optagelsen i rektorforeningen var for Monrad det ydre tegn på, at over 25 års utrætteligt arbejde var lykkedes, nemlig at få studenterkurserne og herunder også de private kurser anerkendt på lige fod med gymnasierne. Vejen havde været lang, ikke blot i tid. Efterkrigsperioden stillede stigende krav til den gymnasiale undervisning med hensyn til undervisningsmidler og undervisningslokaler. Monrads indsats, for at Høng Studenterkursus, men også de andre private kurser kunne stå mål med den offentlige skole, var formidabel. Når hans bestræbelser lykkedes, tror jeg inderst inde, at det hang sammen med, at alle offentlige myndigheder havde den dybeste tillid til hans redelighed. Her blev intet stukket under stolen!

Det er Monrad vi kan takke for, at skolen i dag står så godt rustet som den gør med hensyn til gode undervisningslokaler. Skolens bygningshistorie kunne fylde en hel bog, men den skal ikke skrives nu.

Høng Studenterkursus er det eneste studenterkursus, der har fået HF-kursus. Det har også noget at gøre med tilliden til Monrad som skoleleder, men lektor Georg Hansens indsats i denne sag må heller ikke glemmes.

Det er imidlertid ikke bare de private studenterkurser, der har mistet en talsmand, men alle private skoleformer, for han kendte dem alle. Herom vidner følgende fra årsskriftet i 1967: »Alle landets forskellige private skoleformer er mere eller mindre i samme situation. De har da på baggrund af forhandlinger med undervisningsministeriet fundet hinanden i et såkaldt *samtaleudvalg*, der omfatter privatgymnasier og studenterkurser, realskoler og friskoler, alle de forskellige seminarieformer og højskoler og landbrugs-skoler. De udgør tilsammen et tilskudsområde på en 400 millioner kr. Hver skoleform har en mand med. For de private studenterkurser er det undertegnede. Samtidig er der sket en sammenslutning af de private gymnasiers og private studenterkursers bestyrelser. Rektorernes forening er jo som før nævnt ophævet, og deres nye forening har ikke økonomiske opgaver, men pædagogiske og særlige fælles rektoropgaver. Derfor er den nye forening en *sammenslutning af bestyrelserne*. I dens ledelse er valgt formanden for Høng Studenterkursus' bestyrelse, redaktør Hans Bagge. I det praktiske arbejde hjælpes den af en ekspertgruppe, hvor undertegnede endnu engang er med.«

Den 1. april 1970 blev Monrad valgt til amtsborgmester for det nye Vest-sjællands amt. Dermed sattes kronen på det betydelige værk, der begyndte at tage fart, da Monrad i 1953 blev sognerådsformand for Finderup sogn, hvilket han var i 13 år; senere blev han også amtsrådsmedlem. Hans ind-

Ungarns-indsamlingen 1956

sats på disse områder er omtalt andet sted. Kun skal lige nævnes, at han var primus motor i 1965/66 ved sammenlægningen af syv sogne til Høng kommune. Senere blev han formand for det udvalg, der forberedte sammenlægningen af Holbæk og Sorø amter. Først da begyndte det at blive klart, at nu nærmede tiden sig, hvor det blev nødvendigt for ham at vælge mellem skolegerningen og det politiske arbejde.

Ved skoleafslutningen i år gjorde Monrad i en stærkt personlig tale rede for, hvorfor han havde valgt, som han gjorde, og hvor vanskeligt det havde været at vælge. Denne tale forelå i ufuldstændigt manuskript ved hans død. Fru Monrad og Hans Bagge har søgt at genskabe den.

Høng Studenter- og HF-kursus skal nu arbejde videre uden den tryghed det var at vide, at »Monrad er her«, selv om han er gået af som rektor. Elevtal, lærerantal, ledelsesstruktur, rammerne, alt er i løbet af få år blevet anderledes, det kan aldrig blive som »den gang«.

Men selv om vilkårene for en skole som Høng Studenter- og HF-kursus er afgørende forandret, tror jeg stadig på dens berettigelse.

Inden mødet i skolens bestyrelse i februar 1975 skal et udvalg bestående af Hans Bagge, Mogens Hansen, Georg Hansen, undertegnede og – i stedet for Monrad – biskop Hans Quist have udarbejdet et udkast til ændring af vedtægterne for Høng Studenter- og HF-kursus. Dette arbejde har været planlagt allerede nogen tid. Det centrale punkt bliver skolens formålsparagraf. Skolen skal arbejde for fremtiden, men må ikke glemme sine dybe rødder i fortiden. Jeg mener det bliver vigtigt, at vi søger at bevare vort særpræg, vi skylder skolen det, vi skylder Monrads minde det.

Esmann Eriksen

Jørgen Herman Monrad – set fra Høng, Slagelse og Holstebro

Ved redaktør Hans Bagge, Holstebro

Det er vel naturligt, at skolens formand her i årsskriftet fremsætter nogle mindeudtalelser om dens afdøde rektor, men det forstås og tilgives forhåbentlig, at man aflægger »den officielle maske« og søger jævnt og ligetil at give udtryk for lidt af det, man gennem 35 år har oplevet som ven af huset.

Min kone og jeg er jævnaldrende med Anne Therese og Jørgen Herman Monrad. Vi boede i Høng, da de den gang meget unge mennesker blev ansat som forstanderpar på Høng Studenterkursus. Det viste sig hurtigt, at vi havde mange fælles interesser. Et bekendtskab afløstes af et venskab. Vi har i disse mange år deltaget i familiens glæder og sorger.

Jeg var den gang lokalredaktør i Høng for det daværende »Sorø Amtstidende« og havde som følge af mit job hurtigt lejlighed til at stifte bekendtskab med den ny forstander. Det første erindringsbillede, jeg har af, hvordan han så ud, er Jørgen Herman i grå soldateruniform. Det må vel have været kort efter krigens udbrud i 1939, han blev indkaldt, og altså kort efter starten som skolens leder.

Heldigvis for skolen varede soldatertjenesten kun kort tid. Det ny forstanderpar kunne med ungdommens gå-på-mod give sig i kast med de mange vanskeligheder, som krigens rationeringer skabte for en kostskole.

Mit næste erindringsbillede er fra den sørgelige dag, den 9. april 1940, da Danmark blev besat af den tyske værnemagt. Anne Therese og Jørgen Herman var sammen med min kone og mig og andre gode venner inviteret til fødselsdag hos den daværende forstander for Høng Husmandsskole, Siliam Bjerre. Det blev en dag, vi aldrig glemmer! Klart står i erindringen, hvordan de forskellige deltagere i sammenkomsten reagerede på det, som var sket. Jørgen Hermans reaktioner var typiske for ham. Det var den nøgterne historikers analyse af, hvad der kunne tænkes at ville ske. Medens nogle folk i Høng, efter hvad der blev fortalt, foretog sig de tåbeligste

ting i panik, søgte Jørgen Herman at vurdere hændelsen på baggrund af sit store kendskab til fortiden og til vor tids udenrigspolitik. Nok var han og vi alle fyldt med ængstelse for fremtiden, men dog ikke uden håb. Det rolige overblik fik et godt tilskud i forsamlingen, da Jørgen Hermans far, daværende sognepræst i Kølstrup Johs. Monrad, senere sluttede sig til selskabet og – på vej hjem fra København – kunne berette om det, han havde set og oplevet. De mest overdrevne rygter kunne dementeres. Endnu en deltager i selskabet formåede som Jørgen Herman at foretage en balanceret vurdering.

Krigen og besættelsen førte mange praktiske og materielle vanskeligheder med sig, og de kan vel undertiden have været meget besværlige på en kostskole, fyldt med unge mennesker, som var i besiddelse af en god appetit. Anne Therese og Jørgen Herman havde naturligvis til tider store problemer, men det kan jeg egentlig ikke huske, at de talte meget om. Mine mest holdbare erindringer fra den tid handler om det nationale sammenhold i byen og på egnen, som Jørgen Herman naturligt måtte få en fremtrædende plads i. Han blev meget benyttet som foredragsholder i foreninger, og selv var han en god »lytter« ved møder, når andre talte.

Typisk for ham var, at han ville vide besked. Under besættelsen var der meget, som ikke kunne siges offentligt, mange oplysninger om tyskernes gøren og laden, som måtte kommunikeres ved fortrolige møder. Som følge af min bestilling havde jeg ofte lejlighed til at få oplysninger, som andre ikke så let havde adgang til. Når Jørgen Herman vidste, at jeg havde været til orienteringsmøde i København eller andre steder, kom jeg i forhør!

Fra hjemmet på Høng Gymnasium – som der stod over indgangsdøren – har min kone og jeg mange, gode minder om fester og sammenkomster i forbindelse med barnedåb og fødselsdage og andre familiebegivenheder, lejligheder, hvor vi blev nært knyttet til familien og lærte at kende og sætte pris på dens medlemmer.

I november 1944 flyttede vi til Slagelse, men forbindelsen med familien Monrad i Høng blev ikke mindre livlig af den grund.

Ved krigens afslutning i 1945 blev der mulighed for igen at rejse ud, og noget af det første, vi foretog os, var at stifte Høng-Samfundet for derigennem at knytte forbindelsen med de gamle elever på skolen. Som gammel elev fra forstander Munks tid og med kendskab til efterfølgeren blev jeg formand og var glad for derigennem at have mulighed for at bevare forbindelsen med familien Monrad og med skolens lærerpersonale.

Det var vist Jørgen Herman, som fandt på, at Anne Therese, han selv,

min kone og jeg hver sommer skulle tage på en »historisk ekskursion« til dele af Danmark, senere udvidet til dele af det gamle rige: Holsten, Skåne, Halland og Blekinge. Dansk Vestindien stod på vor ønskeseddel, men vi nåede aldrig at besøge øerne sammen. Derimod var Anne Therese og Jørgen Herman i fjor på en tur derover.

Vor første »ekskursion« var dog ingen succes. Vi havde besluttet at besøge det sted i Mullerup Mose, hvor gamle lærer Mathiassen gjorde det bekendte fund fra fortiden, og hvor der skulle stå en mindesten. Vi kørte ud ad sognevejene omkring Høng, men ingen af os var så godt inde i den lokale geografi, at vi kunne finde stedet. Tilsidst så vi et vejskilt forude. Hvad man der stod på det? Vi standsede bilen og kiggede ivrigt på skiltet. Der stod såmænd: Høng 2 km!

Jørgen Hermans interesse for samfundsspørgsmål var medfødt, men oprindeligt havde han vist ikke tænkt sig selv at blive aktiv udover. Jeg husker, at da jeg i min egenskab af lokalt bestyrelsesmedlem i venstrevælgerforeningen forsøgte at tegne ham som medlem, var han noget tøvende. Han var egentlig ikke interesseret i partipolitik, selv om hans sympati mest lå hos partiet Venstre. Om det var mine ikke særlig store overtalelsesevner eller hans forståelse for, at en ansvarsbevidst borger må tage sin part af den demokratiske pligt, véd jeg ikke. Han blev i hvert fald meldt ind.

Nogle år efter blev han opstillet som kandidat til FINDERUP sogneråd. Det blev han medlem af i 1950, og dermed var hans kommunalpolitiske løbebane begyndt, den, som skulle vare med så megen ære til hans bratte død.

Som partipolitisk valgt blev Jørgen Herman aldrig den snævert tænkende. Han så først og fremmest på samfundets vel, først FINDERUP sogns, senere Holbæk og tilsidst Vestsjællands amts. Derfor kunne han samarbejde med alle. Han gik ingen krogveje. Alle vidste, at når han sagde og gjorde noget, var det ærligt ment.

I de travle år, som nu fulgte både for familien i Høng og for os i Slagelse, sås vi måske ikke så ofte, men vi havde dog næsten hver sommer vor historiske udflugt sammen og nåede helt til Gotland, om hvis kirker og andre historiske mindesmærker Jørgen Herman kunne fortælle os andre.

Vor sidste tur havde vi nu i sommer. Den gik til fælles venner i Västerås og til Kinnekulle og andre skønne steder i Västergötland. Og igen som hidtil var Jørgen Herman vor vejviser og vejleder. Han ydede. Vi nød turen og glædede os over at kunne efterspore vore forfædres handlinger.

For godt en halv snes år siden kom der en ny lov, som gjorde det mu-

ligt for privatejede skoler at blive selvejende institutioner. Jørgen Herman så gerne, at Høng Studenterkursus blev overdraget til en selvejende institution – også af den grund, at den stigende elevtilgang nødvendiggjorde store og kostbare udvidelser, som det ville være vanskeligt for en privat mand at gennemføre.

Vi drøftede sagen grundigt igennem, og han mente, at jeg skulle indtræde i bestyrelsen som – den gang – formand for Høng-Samfundet.

Jeg syntes, tanken var rigtig om skolens overgang til en selvejende institution, for derved kunne dens fremtid lettere sikres, og derfor påtog jeg mig gerne arbejdet – også for lettere at bevare forbindelsen med familien Monrad.

Det kostede en del arbejde og hovedbrud at få udformet overgangen, men det var ikke besværligt for os andre. Jørgen Herman tog sliddet på sig, så det var en let sag at være medlem af den bestyrelse, som blev dannet for institutionen. Vi var trygge ved, at han kendte det hele, og vi kunne altid følge de forslag, han stillede.

I 1963 flyttede vi til Holstebro, men nu havde vi skolens bestyrelse som det faste holdepunkt for vor fortsatte kontakt, og mange drøftelser om Høng Studenter- og HF-kursus er blevet ført enten i rektorboligen i Høng eller her i vor dagligstue. Snart fik Anne Therese og Jørgen Herman også en anden forbindelse i Holstebro. Deres ældste søn, Hans Henrik, blev efter at have taget eksamen som cand. mag. ansat som adjunkt ved Holstebro Gymnasium.

Årene gik. Vi blev ældre, men selv om kilometrene imellem os blev flere, blev afstanden i meninger ikke forøget, og i alle de mange år har min kone og jeg været glade for den forbindelse, som blev skabt i vor ungdom.

Ulykken den 20. september skulle så brat rive båndene over. Tiden læger alle sår, siges det, men der er dem, som vil efterlade et ar. I hvert fald har vi følt os så nært knyttet til Jørgen Herman Monrad og hans familie, at vi aldrig vil glemme den forfærdelige dag og altid vil bevare mindet om en ven, et fint og nobelt menneske og en god, dansk samfundsborger og vil savne ham dybt i årene, som kommer.

Hans Bagge

»Høng-ånden« skal leve videre

Cand. merc. Mogens Hansen, student fra Høng i 1961, formand for Høng-Samfundet, næstformand i skolens bestyrelse, skriver:

En beskrivelse af rektor Monrad set med gamle elevers øjne kan aldrig blive fuldstændig. Dertil er årene for mange og flokken for broget. Der kan kun blive tale om en større eller mindre brik af et stort puslespil, der tager udgangspunkt i egne oplevelser og iagttagelser og samtaler med repræsentanter for andre årgange end den, man selv tilhører.

En fællesnævner for det indtryk, der slår stærkere og stærkere igennem jo flere gamle Høng'ere, jeg møder, er, at vi husker vor tid i Høng ikke så meget for den viden vi opsamlede, men mere på grund af det miljø vi levede i, oplevede og nu husker. Vendingen »Høng-ånden« har jeg efterhånden hørt mange gange og i mange sammenhænge. Med hvad »miljø« og »ånd« mere konkret dækker over er sværere at uddrage. Sikkert er det imidlertid, at ingen »moderne isme« vil fungere som »beskrivelsesmodel«. Forklaringen kommer man nok nærmest ved at konstatere forskellighedetheden og med dette som udgangspunkt sige, at Høngs særpræg var åbenheden overfor og accepten af elevernes forskellighedethed.

Det var et miljø, der ikke var karakteriseret ved sit pres, men derimod nok med leveregler. Det var et miljø, der i høj grad havde karakter af tilbud: Om undervisning, om kammeratskab, om personlig udfoldelse og så videre. Høng var et sted, hvor man ikke sorterede mennesker. Der var plads til alle, man havde et tilbud til alle – hvis ellers formaliteterne var i orden. Derfor har det også været et broget billede, der tegnede sig, når en ny årgang mødte.

Hvordan var så det indtryk man fik, når man mødte? Ja, først at tingene var lagt til rette. Tingene fungerede bare fra det øjeblik man mødte op. Og så gik man i arbejdstøjet! Man skulle nå studentereksamens pensum på 2 år, så der blev bestilt noget i klasserne fra første dag.

Feltherren ved denne årlige ankomst-, indkvarterings- og startprocedure var Monrad. Det stærkeste indtryk hos mange nye elever har i disse hektiske startdage nok været dette: Et næsten frygtindgydende organisations-

talent. Monrads organisationstalent skulle man få at mærke og nyde frugten af i hele sin Høng-tid.

Lørdagsaftenerne i Erania har en særlig plads i de flestes erindring. Den første lørdag i det nye skoleår fandt den traditionelle Tissø-tur sted. Havde man ét indtryk af Monrad fra den første dag, så fik man et andet på denne tur. Monrad gik forrest, snakkende med sine nye elever. Herigennem er mange af os vist blevet taget på kornet, og vort videre skoleforløb præcist vurderet. Men derudover. Monrad fortalte om egnen, det landskab man gik igennem, sagn og historie om det, der var sket her. Hans fortælleevne og -glæde stiftede vi her bekendtskab med for første gang. Den der kom fra andre egne af landet fik forudsætninger om deres nye egn, og vi der stammede fra egnen, fik en bredere baggrund. For det tredje og ikke mindst væsentlige, så hørte vi noget om det skoleliv vi skulle til at leve, krydret med historier og anekdoter fra tidligere årgange. Monrads viden om det der skete bag kulisserne – og som vi ikke troede, han vidste – var ind imellem forbavsende.

Tissø-turen sluttede med kaffe i spisesalen. Højskolesangbogen kom frem. Og stemningen for mange efterfølgende lørdagsaftener var slået an.

I arbejdsdagene og -ugerne som fulgte fik man klart indtryk af, at Monrad havde travlt og meget at tænke på. Bortset fra undervisningstimer var kontakten med ham begrænset til den daglige morgensang, som han myndigt ledede. En gang imellem blev morgensangen fortsat med en kommentar af almen karakter. Specielt husker jeg første skoledag i 1960, hvor ønsket om godt nytår blev ledsaget af en samtidshistorisk/politisk analyse og vurdering af årsskiftet.

Mon ikke de fleste i den daglige skolesituation husker ham som lidt tilknappet, lidt reserveret? Omvendt var han i undervisningssituationen åben, velforberedt og med stoffet sådan tilrettelagt, at man med garanti nåede det hele og samtidig havde tid til at opholde sig ved spændende pasager.

Monrad værdsatte den gode arbejdsindsats. Det mærkede man ved de kvartalsvise uddelinger af karakterbøger, hvor man fik et par korte, fyndige betragtninger med på vejen. Men det var arbejdsindsatsen, der var det primære, hvad jeg selv har mærket.

Som samtalen ved karakterbogsuddelingen var kort, var også de fleste andre samtaler. Monrads evne til at lytte, finde indholdet i det man kom med og danne sig et overblik over problemet, gjorde, at han hurtigt – måske somme tider for hurtigt for den der kom – kunne meddele sin

holdning til problemet eller forslaget. De forslag man selv kom med blev oftest godtaget med et minimum af kommentarer, så man sidenhen i praksis fik sit eget synspunkt eller forslag afprøvet.

Omvendt, når der engang imellem var en elev, der havde alvorlige problemer, så tror jeg de fleste årgange husker 1 à 2 tilfælde, hvor man for nemmer, for man véd det ikke, at Monrad har engageret sig stærkt personligt og har gjort alt for at hjælpe eleven. Der er nogle stykker, der kan takke en personligt belastende og tidskrævende indsats af Monrad for, at de kom godt igennem en kritisk situation.

Arbejdsgangen på Høng Studenterkursus var på en og samme tid præget af, at Monrad i videst muligt omfang lod elever, elevgrupper og lærere selv udforme og præge indholdet, samtidig med at ingen var i tvivl om en styrende hånds tilstedeværelse. Mange elever, måske især de skiftende redaktører af »Skærsilden«, har *i situationen* oplevet den styrende hånd, som restriktiv, stram og censurerende. Karakteristisk for censuren var det imidlertid, at den tjente til beskyttelse af minoriteter. Vi skulle kunne være her allesammen.

Accepten af og åbenheden over for den enkelte elevs individuelle særpræg var det gennemgående træk ved Monrads ledelse af Høng Studenterkursus. Dertil kom hans organisationstalant og blik for nye udviklinger og muligheder. Summen af dette blev et rigt indre liv i hans forstander- og rektorår i harmoni med skiftende tiders skiftende forudsætninger.

Monrads skoleledelse var – i ordets positive betydning – stærk. Så stærk, at ingen gammel Høng'er har modtaget meddelelsen om hans død helt upåvirket. Og mange føler en forpligtende arv. Kernen i Monrads indsats på Høng Studenter- og HF-kursus: »Høng-ånden«, skal leve videre.

Mogens Hansen

Den første blandt ligemænd

Lærer ved Høng kommuneskole, Knud Jørgen Jakobsen, student fra Høng i 1953, mangeårigt medlem af Høng kommunalbestyrelse, bl. a. i alle de år, Monrad var sognerådsformand, skriver:

Amtsborgmester J. H. Monrads pludselige død kom som et lammende chok for os alle. På regeringsplan og i amts- og primærkommunale kredse blev meddelelsen modtaget med sorg. Et menneskeligt midtpunkt og en stor leder var borte.

Gennem sin markante personlighed og sit store overblik, solidt forankret i en historisk grundtvigsk frihedstradition, blev han en selvskrevne leder af den daværende FINDERUP kommune gennem 15 år.

Folkelig i ordets egentlige betydning blev han vel aldrig. For mange repræsenterede han det reserverede og af og til lidt utilnærmelige. Mange i det lokale Venstre opfattede ham som lidt af en fremmed – sikkert fordi hans baggrund var fremmed og fordi hans socialliberale og historisk betonedede tankegang vakte modstand. For os i oppositionen virkede det, som om han førte en stadig kamp for at få sit parti til at forstå, at et moderne industrisamfund krævede omstilling og en forkastelse af gamle normer.

Med umådelig styrke og historisk overblik formåede han at sætte de store kommunale beslutninger i udviklingshistorisk perspektiv. Stor tak er Høng kommune ham skyldig for hans mestelige lederskab ved forhandlingerne før dannelsen af Høng storkommune.

Bedst husker jeg ham for hans medfølelse og forståelse for de i vort

En karakteristisk position (1970)

lokale samfund dårligst stillede. Med bidende ironi formåede han at tilside sætte den småborgerlige tankegang, som bedst trivedes i de kredse, som kalder sig de svages beskyttere. I 1966 kunne han således være blevet stor-kommunens første borgmester med socialdemokratisk og borgerlig støtte!!!

Da J. H. Monrad forlod formandsstolen efter 15 år for, som naturligt var, at overtage ansvaret for ledelsen af Vestsjællands amt efter den kommunal-
refo^rm, som optog ham så meget, efterlod han en kommune i rivende frem-
gang, med sund økonomi, god planlægning og store jordbeholdninger for
at forhindre spekulation. Takket være hans fremsyn er vi inde i en rolig
og solid udvikling, som vi skylder ham uendelig tak for. Ethvert samfund,
det være sig stort eller lille, har sin blomstringstid. Finderup kommune hav-
de sin under J. H. Monrad. Der vil gå lang tid inden man igen finder en
leder af det format.

For byens skoleliv har hans betydning været enorm. Kritik har der også
været, i særdeleshed fra de, som ikke i tide forstod, at utraditionelle meto-
der og store økonomiske investeringer var nødvendige for at føre den pri-
vate elevcentrerede skoleform frelst og lutret over i den moderne industri-
kultur. For ham var skolen ikke alene en serviceinstitution, men et sted for
åndelig modning med baggrund i de ubehagelige krav om ansvarsfølelse,
der hører uløseligt sammen med medbestemmelsesretten.

For os, som det blev forundt at lære ham nærmere at kende, er tabet
ekstra smertefuldt. Fra katederet opnåede han det sublime i undervisnings-
kunsten. Tydeligst erindrer jeg ordene: »Den første blandt ligemænd«,
nøglen til den ansvarsfølelse og pietet, hvormed han fuldførte og videre-
gav til sine børn den familiemæssige tradition, hvormed navnet Monrad
for os altid vil være uløseligt forbundet.

Æret være hans minde.

Knud Jørgen Jakobsen

Monrad – en pryd i vort demokrati

Monrads afløser på amtsborgmesterposten, højskolelærer H. K. Brinth, Haslev, skriver:

Høng-Samfundet har bedt mig skrive et indlæg til årsskriftet om Monrads virke i amtsrådet. Jeg gør det gerne – omend med vemod. For Monrads død var for mange af os i amtsrådet mere end en kollegas bortgang; det var et smerteligt tab af en god ven.

Monrad blev indvalgt i Holbæk amtsråd i 1962. Amtsrådsmedlem Bjørn Madsen, Svebølle, der fra 1966 var Monrads kollega i Holbæk – og siden i Vestsjællands amtsråd – fortæller, at Monrad i Holbæk amtsråd nok var Venstres ordfører, men ofte også hele amtsrådets. Han debatterede da *med* den kongeudnævnte amtmand – ikke *mod*. Det var to ligemænds debat.

Da Vestsjællands amtskommune ved kommunalreformen i 1970 blev dannet af Sorø og Holbæk amter, blev Monrad denne amtskommunes første amtsborgmester. Her mødte jeg ham anden gang i mit liv, og vi arbejdede nært sammen til hans død.

Må det være mig tilladt at omtale mit første møde med Monrad – engang i 60'erne. Jeg skulle »prøveprædike« i Høng i anledning af et ledigt folketingskandidatur. Min naturlige nervøsitet blev ved ankomsten ikke mindre, da mødelederen lakonisk meddelte: »Monrad er her«. Dermed var alt sagt. Under mit indlæg fikserede jeg ham – talte ofte direkte til ham. Han lyttede – rektor røbede ikke sin dom. Jeg skulle have min chance. I samtalen efter mødet forstod jeg, at jeg var »antaget« som medkæmper for Venstre, som han senere var så venlig at skrive som dedikation til mig i sin bog om Venstres historie.

Lidet anede jeg ved mit første møde, at jeg i dag – efter 4½ års samarbejde med Monrad i Vestsjællands amtsråd – skulle sidde ved hans skrivebord i Sorø for at mindes hans virke her.

Som amtsrådsmedlem og amtsborgmester var Monrad altid først menneske. Han spillede ingen roller. Men som menneske og som politiker vidste han, at i det kommunale virke skal der samarbejdes, for Monrad havde dyb

Amtsborgmesteren inspicerer, marts 1974

respekt for andres mening. Han ville ikke bare sit eget, men søgte at nå et resultat præget af de divergerende opfattelser. Et forlig var for ham stærkere end et resultat af en afstemning. Når han som amtsborgmester sluttede en debat med ordene: »Ja, så må vi stemme om det«, fornemmede jeg, at han ofte følte det som et nederlag, skønt han tit vidste, at hans mening havde flertal. Stemmesedlen var den sidste udvej. Han vidste, at demokratiets kerne er samtalen mellem ligemænd, og dets mål er bæredygtige løsninger – det sidste et udtryk han ofte brugte. Monrad var en pryd i vort demokrati.

En enorm historisk ballast og en rig kulturel baggrund var – for mig at se – både en styrke og en svaghed i Monrads arbejde som amtsborgmester. Det var en styrke, fordi han som få evnede at anskue en sag i større sammenhæng. Han kunne lide at holde små foredrag for os. Så fik han et lunt glimt i øjet – skolemesterens! Stundom måtte vi jage lidt på – næste sag! Hans svaghed kunne bestå i en vis usikkerhed i ledelsen af debatten. Men vi, der stod ham nær, vidste, at det var udtryk for en vanskelighed ved at forene et rigt, levende sinds store vidder med til tider meget nøgterne politiske kendsgerninger. Han forblev menneske.

Monrads nytårstale til amtsrådet ved det første møde i 1974 står mig klart i erindringen. Han glemte »amtsborgmesteren«. Mange indtryk fra en ny overstået rejse til Dansk Vestindien var oplagret i hans sind. De skulle udmøntes. Nogle medlemmer så desorienteret ud. Vi andre glædede os over, at mennesket var stærkere end amtsborgmesteren!

Hvor er det svært at skrive om et menneske, man holdt af. For det gælder jo om Monrad, som der står i Martin A. Hansens novelle »Martsnat«: »Forsvundet er, hvad han selv syntes, tilbage er blot, hvad andre synes«. Som en af de andre synes jeg, at han var et dejligt menneske, helstøbt.

Det sidste understregedes ved hans jordefærd, der var et vidnesbyrd om et menneske, der havde levet sit liv med evighedsperspektiv. Med Jakob Knudsens salme: »Se, nu stiger solen« i sind og øren bar vi Monrad til graven – en plet jord på de septemberskønne, solbeskinnede vestsjællandske marker.

Vi gik ene tilbage – til vort arbejde i amtsrådet. Men Monrad er stadig blandt os. Han lever i vore sind, hvor han altid vil være en inspiration både som politiker og menneske.

H. K. Brintb

Tak

Da min mands og mit virke på Høng Studenter- og HF-kursus nu er ophørt, føler jeg trang til gennem årsskriftet at sende en hilsen til alle gamle elever med en tak til dem og til tidligere og nuværende medarbejdere, som trofast har sluttet op om skolen og glædet os med hilsener og besøg.

Også en tak for al venlighed og deltagelse ved min mands bratte død.

Jeg føler mig fortsat velkommen på skolen og vil gerne stadig følge dens arbejde, og jeg ønsker alt godt for skolens fremtid.

Anne Therese Monrad

*Anne Therese og Jørgen Herman Monrad
ved elevmødet 1974*

Monrads bære drøjer om ad Møllevej

Høng-Samfundets formand, cand. merc. Mogens Hansen, overrækker Monrad gave i anledning af afskeden. Samtidig udnævntes hr. og fru Monrad til æresmedlemmer af Høng-Samfundet. Midt i billedet står kontorchef Ivar Munk, 50 års jubilær, der ligeledes blev æresmedlem

J. H. MONRAD IN MEMORIAM

Udgivet af Høng-Samfundet.

Sats: Garamond og Helvetica.

Trykt i 500 eksemplarer.

Redigeret af et udvalg bestående af:

Chefredaktør Hans Bagge

Rektor Esmann Eriksen

Cand. merc. Mogens Hansen

Kontorchef, cand. polit. Ivar Munk.